

*Ольга Баніт,
м. Київ, Україна*

ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ» ДЛЯ ЛЮДЕЙ ТРЕТЬОГО ВІКУ

В умовах сучасного інформаційного суспільства особливої актуальності набуває проблема подолання зростаючої соціальної ізоляції та самотності людей старшого віку, які не володіють комп'ютером. Часто у пенсіонерів є час і бажання освоїти щось нове, знайти однодумців, перспектива організувати за допомогою комп'ютера якусь роботу чи хобі. Проте, щоб ефективно використовувати можливості, які надає ПК та Інтернет, необхідні певні знання та навички. У зв'язку з цим актуалізується питання розроблення програми подібних занять.

Актуальність розробки курсу з комп'ютерної грамотності для людей третього віку детермінується стрімким розвитком інформаційних технологій і запровадженням їх у повсякденне життя. Курс «Основи комп'ютерної грамотності для людей третього віку» спрямований на подолання зростаючої інформаційної, соціальної ізоляції та самотності даної категорії громадян. Звідси випливає низка завдань: сприяння розвитку електронної демократії в Україні, ліквідації «цифрової нерівності», забезпеченню масового доступу до мережі Інтернет та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); залучення людей третього віку до навчання комп'ютерній грамотності; подолання психологічного бар'єру у старших дорослих щодо вивчення ІКТ; розширення середовища спілкування, формування навичок спілкування в соціальних мережах, блогах, форумах.

Передусім, зазначимо, що досягнення мети і завдань забезпечується дотримання таких принципів: доречності, доцільності, зручності, демократичності, зворотного зв'язку, постійної підтримки, навчання через практику. Також доцільно акцентувати увагу на тому, що найбільш

оптимальною формою організації навчального процесу є поєднання лекцій і практичних занять у співвідношенні 30% / 70%. Зміст лекційних занять має бути спрямований на актуалізацію й систематизацію знань, мотивацію до неперервного розвитку та постійного самовдосконалення. При цьому після подання теоретичного матеріалу викладачем відбувається безпосереднє відпрацювання навичок слухачами на практиці. Для відпрацювання практичних навичок і самостійного закріплення пройденого матеріалу слухачі можуть використовувати спеціально розроблений робочий зошит. Робочий зошит є також інформаційно-довідковим посібником, засобом підтримки слухачів після закінчення навчання. Відзначимо, що у процесі розробки програми курсу ми орієнтувалися на кінцевий результат – ефективне використання пенсіонерами ПК та Інтернету у своїй повсякденній діяльності.

Одним із найважливіших завдань, що постають перед інструкторами, які будуть працювати з людьми третього віку – це організувати навчання так, щоб після його завершення слухачі знали про те, що таке інформація, які основні напрями застосування та використання інформації в нашому житті та навколо нас, про способи отримання інформації людиною, про сучасні засоби пошуку, збереження, передавання, перетворення та використання інформації, а також орієнтувалися у поняттях файлу, каталогу (папки); підкаталогу; знаходили шлях до файлу, освоїли текстовий редактор, системи опрацювання текстів, дотримувалися правил техніки безпеки під час роботи з комп'ютером. Крім того, слухачі повинні вміти підготувати комп'ютер до роботи, користуватися клавіатурою ПК, периферійними пристроями комп'ютера та прикладним програмним забезпеченням, завантажувати відповідний текстовий редактор; вводити слова, речення з клавіатури, створювати редагувати й оформлювати елементарний текст, користуватися Інтернетом, знаходити необхідні сайти, спілкуватися через електронну пошту, Skype.

Із урахуванням викладеного вище, ми пропонуємо примірний

навчально-тематичний план курсу «Основи комп'ютерної грамотності» для дорослих третього віку.

№ п/п	Тема	К-ть год	Види навчальних занять		Форма конт- ролю
			Лекції	Практ. заня- ття	
1	2	3	4	5	6
1	Основи комп'ютерної грамотності Microsoft Office	6	2	4	-
2	Користування основними державними і муніципальними послугами	6	2	4	-
3	Користування сучасними комунікаційними сервісами	4	-	4	-
4	Майстер-клас викладача – спеціаліста Microsoft Office Specialist Master	2	-	2	-
	Всього за навчальним планом	16	4	12	Тестування

Слід зауважити, що доречним буде проведення майстер-класу викладачем – спеціалістом Microsoft Office Specialist Master. Майстер-клас виступає однією з найбільш ефективних форм навчання та підвищення професійної майстерності самих педагогів. У процесі проведення майстер-класу викладач представляє і проводить навчання найбільш ефективним методам, прийомам, формам навчання дорослих третього віку основам комп'ютерної грамотності.

На завершення програми передбачено спільне відпрацювання методичних прийомів, дискусія за результатами спільної діяльності викладача, інструкторів і слухачів. Для оцінювання ефективності курсу доцільно запропонувати слухачам заповнити анкети, у яких містяться запитання: «Як Ви оцінюєте роботу ваших викладачів?», «Чи задоволені Ви рівнем ваших знань, здобутих на цих курсах?», «Чи порадили б Ви своїм друзям відвідувати такі курси?».

Навчання може тривати протягом 2 місяців (16 годин) з режимом занять по 2 години 1 день на тиждень. Натомість це залежить від групи

слухачів, умов, у яких проходить навчальний процес та ін. Тому тривалість і розклад занять може змінюватися¹:

Як засвідчує практика, тематику основних підрозділів курсу доцільно розподілити на змістові модулі. Темою модуля I є «Основи комп'ютерної грамотності Microsoft Office». Він передбачає ознайомлення з основними відомостями про комп'ютер: офісні програми, основні елементи інтерфейсу ОС Windows, запуск програм головного меню з робочого столу і їх налаштування, робота з клавіатурою, структура вікон ОС Windows, організація файлової системи ОС Windows, робота з файлами та папками, ознайомлення з текстовим редактором ОС Windows, операції з текстовими файлами (створення текстового файлу, збереження файлу, набір тексту, виділення фрагментів тексту, переміщення, копіювання, знищення та відновлення знищених фрагментів, редагування та форматування документу, маркери, пошук у тексті тощо), робота з програмами головного меню.

Змістовий модуль II «Користування основними державними і муніципальними послугами» охоплює теми: Internet і Web, електронні послуги та ресурси, пошук сайту в Інтернеті, доменні імена офіційних державних сайтів України, структура сайту, вміст сайту, пошукова система сайту, пошук необхідної послуги, інформації, портал державних послуг, державні послуги Київської області, огляд електронних ресурсів (сайт громадської приймальні Президента України, сайт пенсійного фонду України, офіційний сайт міста, медінфо (запис до лікаря, пошук ліків), культура Київській області (музеї, бібліотеки, виставки тощо)).

Змістовий модуль III «Користування сучасними комунікаційними сервісами» наповнений темами: безпека та конфіденційність при роботі з комп'ютерами; поняття електронної поштової адреси, реєстрація особистої поштової скриньки на www.ukr.net, відправлення та отримання листів, листів

¹ Информационные технологии в образовании: учеб. пособие для студ. вузов / И.Г. Захарова. – М.: Академия, 2008. – 187 с.

із вкладеннями; Skype, реєстрація в Skype, пошук контактів, зв'язок з рідними, друзями, технологія індивідуального та групового спілкування; покупки через Інтернет товарів, які відсутні у місцевих магазинах; електронні платежі; замовлення квитків на літак, потяг; ознайомлення з новинами міста, регіону, країни, світу; перегляд кінофільмів, мультфільмів, телепередач; проведення ігор з дітьми; соціальні мережі: Контакт, Однокласники, Фейсбук, спілкування в соціальних мережах; створення фотоальбому для соціальних мереж, підготовка фотографій: кадрування, корекція, усунення дефектів.

Одним із актуальних завдань навчання дорослих третього віку сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям є застосування цих технологій у ході самого процесу їх пізнання та освоєння на рівні активного користувача. У цьому контексті важливого значення набуває готовність людей до подолання психологічного бар'єру, який є одним із механізмів психологічного захисту особистості. Попередній аналіз дає нам підстави для висновку про те, що в процесі навчання людей третього віку доцільно застосовуються активні методи оволодіння знаннями, вміннями, навичками та компетенціями з урахуванням їхніх потреб і можливостей. За таких умов слухачі отримують реальну можливість з урахуванням своїх індивідуальних особливостей розумової діяльності розвивати власні здібності. Найбільш ефективні методи: інструктивна лекція, розповідь-бесіда, розповідь-показ-тренування, проблемний метод проведення занять, метод аналізу ситуацій. При цьому слід зазначити, що комп'ютерні та інформаційні технології забезпечують автоматизацію навчально-професійної діяльності слухача і всього освітнього процесу, багаторазово підвищуючи продуктивність навчання, у тому числі дають можливість для самостійної роботи слухача. Технічні засоби, мультимедіа забезпечують реалістичне уявлення об'єктів і процесів, інтерактивне моделювання ситуацій дає можливість впливу на них та отримання відповідної реакції.

Загалом же, як стверджують дослідники, важливо враховувати

психологічні особливості роботи з людьми третього віку, зокрема: вихідний рівень освіти, рівень умотивованості, психофізичні особливості, професійна кваліфікація в період трудової діяльності, основний вид професійної діяльності, стан здоров'я в період навчання, потенційні можливості слухачів відповідно до тривалості і місця проведення занять, гендерний чинник². Вважаємо важливим твердження В. Шаповалова про те, що адаптація до індивідуальних особливостей дорослих третього віку забезпечує активне освоєння навчального матеріалу і дозволяє вирішувати завдання індивідуального підходу до кожного слухача. Застосування спеціальних можливостей у процесі аудиторних занять зрівнює слухачів, які мають які-небудь порушення здоров'я, з іншими слухачами в плані сприйняття інформації. Наприклад, якщо слухачі з порушеннями зору не можуть прочитати текст на екрані встановленого в аудиторії комп'ютера, оскільки розмір тексту занадто малий, їх можливості для навчання будуть обмежені в порівнянні із слухачами, у яких ці порушення відсутні. Використання сучасних технічних можливостей в процесі навчання вирішує цю проблему³.

Розробляючи списки основної та додаткової літератури, ми рекомендуємо доповнювати їх анотаціями, що зацікавить людей третього віку і допоможе зорієнтуватися в тематиці книг і послідовності вибору їх відповідно до своїх уподобань. Нижче наводимо приклад його оформлення.

Рекомендований список основної літератури (з коментарем)

1. Виннер М. Новейшая энциклопедия компьютера и Интернета для тех, кому за... / Марина Виннер, Алексей Знаменский, Федор Георгиенко. – М.: ЭКСМО, 2012. – 398 с.

Енциклопедія допоможе вивчити базові можливості Windows, навчить працювати в текстовому редакторі Word та офісній програмі

² Андрагогика. Основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – Москва: ПЕР СЭ, 2007. – 272 с.

³ Социальное обучение взрослых. История, теория, технология / В.К. Шаповалов. – Москва, Дашков и Ко, 2011 г. – 264 с.

Excel. На сторінках книги описані принципи роботи в Інтернет. Безкоштовні дзвінки, спілкування з друзями, фільми, музика, робота з цифровими фотознімками.

2. Зелинский С.Э. 100 программ для дома и семьи: гороскопы, биоритмы и другие полезности / Сергей Зелинский. – СПб.: Корона-Век; К.: «МК-Пресс»: ВЕК+, 2008. – 302 с.

За допомогою цієї книги читачі дізнаються про програми, які пов'язані з плануванням сім'ї, біоритмами, гороскопами, розрахунками довготривалості життя, рецептами та раціональним харчуванням, розрахунком калорій та дієтами. Також тут представлені грошові калькулятори, програми перерахунку одиниць виміру, енциклопедії, довідники, навчальні програми, програми вивчення іноземних слів, програми для ведення домашнього господарства й хоббі, бази даних та багато іншого. Книга розрахована на користувачів персонального комп'ютера будь-якої кваліфікації.

3. Леонтьев В.П. Новейшая энциклопедия Интернет / В.П. Леонтьев. – М.: Олма-Пресс, 2002. – 607 с.

Ця книга як для тих, хто тільки готується підключитися до мережі Інтернет, так і для більш досвідчених користувачів мережі. Завдяки їй ви зможете не тільки оволодіти понад 50 додатковими програмами, які допоможуть вам у подорожах по всесвітній павутині, але й познайомитися з основами пошуку інформації в Інтернет, основами безпеки в мережі та правилами мережевого етикету. Ви дізнаєтеся, як робити покупки в Інтернет, знаходити колег по захопленням, й обновлювати програми на вашому комп'ютері. “Енциклопедія” допоможе вам створити та самостійно опублікувати в Інтернет власну сторінку.

Підводячи підсумок, зазначимо, що розроблений нами курс «Основи комп'ютерної грамотності» для людей третього віку сприятиме не лише практичному оволодінню основами комп'ютерної грамотності, ефективному використанню його у своїй повсякденній діяльності, розширенню

комунікативних зв'язків, соціального та інформаційного спілкування, а й розвитку їхньої пам'яті, уваги, здатності орієнтуватися в нових умовах, бути самостійними, впевненими і незалежними, вести активний спосіб життя.

Анотація. Обґрунтовано положення щодо розробки навчальної програми курсу «Основи комп'ютерної грамотності» для людей третього віку, спрямованої на подолання зростаючої інформаційної, соціальної ізоляції та самотності даної категорії громадян.

Ключові слова: програма, комп'ютерна грамотність, неформальна освіта дорослих, третій вік.

Summary. The authors assert the curriculum of the course "Fundamentals of computer literacy for people of the third age», which is aimed at overcoming the growing informational, social isolation and loneliness of this category of citizens.

Key words: program, computer literacy, non-formal adult education, the third age.